

Lausunto hallituksen esityksestä työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (ns. joustomalli)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20307/2025

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavaa:

Esityksen tavoite helpottaa työkyvyttömyyseläkkeen aikana työskentelyä ja eläkkeensaajan mahdollisuutta hyödyntää jäljellä olevaa työkykyään ja lisätä eläkkeensaajien yhdenvertaista kohtelua ovat kannatettavia.

Esitys siitä, että suojaosien ylittymisen joustamisessa takaisinperintä kohdistuisi eläkkeeseen, ja tuolloinkin vain ylityksen verran, on kannatettava verrattuna nykytilaan, jossa eläke on jätettävä lepäämään tilanteessa, jossa ansaintaraja ylittyy.

Eläkejärjestelmän kannalta on tärkeää, että eläkkeen ja ansiotulojen yhteensovittaminen on eläkkeensaajille helposti ymmärrettävää ja ennakoitavaa.

Pidämme tervetulleena sitä, että ansiotulojen valvontaa yhdenmukaistetaan Kansaneläkelaitoksen ja työeläkelaitosten välillä. Yhdenmukaisempi valvonta lisää järjestelmän selkeyttä ja vähentää hallinnollista epävarmuutta eläkkeensaajien näkökulmasta.

EETU ry katsoo, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata erityisesti ansaintarajojen toimivuuden näkökulmasta. Mikäli käy ilmi, että uudistuksen myötä voimaantuleva taso edelleen rajoittaa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien mahdollisuuksia tehdä työtä, tulisi ansaintarajojen tasoa tarkastella jatkossa uudelleen.

EETU pitää esityksen vaikutusarvioita puutteellisina. Esityksessä todetaan, että yksilöiden käyttäytymiseen kohdistuvat vaikutukset on arvioitu staattisesti, eikä todellisia käyttäytymismuutoksia ole voitu ennakoida. Tämän vuoksi uudistuksen vaikutukset esimerkiksi työssäkäynnin lisääntymiseen, ansiotuloihin ja toimeentuloon jäävät epävarmoiksi.

Katsomme, että lain voimaantulon jälkeen sen vaikutuksia tulisi seurata systemaattisesti ja arvioida erikseen.

Ehdotettava yhteensovitusmalli korvaisi lepäämislain (laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä), eikä eläkkeen lepäämään jättäminen olisi enää mahdollista. Mielestämme lepäämään jättäminen olisi hyvä olla edelleen mahdollista täydentäen uutta joustomallia.

Paremmiin palkatuissa töissä osa-aikainenkin työ voisi aiheuttaa eläkkeen katkeamisen nykyisen lepäämismahdollisuuden sijaan, mikä aiheuttaa riskin väliinpuutoamisesta.

Tältä osin nykyinen työhönpaluun edistämislaki on ennustettavampi ja yksilön kuntoutumisen puolesta kannustavampi. Työeläkkeen edes osittainen karttuminen sen ollessa mahdollista on kaikkien etu.

Kiinnitämme erityistä huomiota esityksen ihmisoikeuksien vaikutuksiin (luku 4.2.2), jossa on mainittu Suomen saaneen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta valvovalta komitealta vaatimuksia koskien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta. Vaikka tällä esityksellä tuskin pystytään puuttumaan vammaisten henkilöiden kohtaamaan syrjintään, kehotamme valtioneuvostoa ja valvovia viranomaisia puuttumaan vammaisten henkilöiden kohtaamiin epäkohtiin.

EETU muistuttaa, että pelkkä eläkepolitiikka ja sosiaaliturvan joustavoittaminen ei riitä lisäämään osatyökykyisten työllistymistä, mikäli työmarkkinoilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia osa-aikaiseen tai työkykyyn mukautettuun työhön. Siksi uudistuksen rinnalla tulisi edistää myös työnantajien valmiuksia palkata osatyökykyisiä henkilöitä.

Esityksen lausuntokierroksen aikataulua kohtaan esitämme kritiikkiä. Esitys on julkaistu lausuntoja varten 26.2. ja lausuntoaikaa on 12.3. asti, eli vain kaksi viikkoa. Näin tiukka lausuntoaikataulu ei ole suotavaa merkittävien uudistusten kohdalla.